

Vilniaus universitetas
Kauno technologijos universitetas
Mykolo Romerio universitetas

Demokratija žinių visuomenėje: iššūkių ir galimybių analizė

Prioritetinė kryptis: Piliečiai ir valdymas žinių visuomenėje

Atsakingoji institucija: Vilniaus universitetas

Projekto vadovas: dr. Ainė Ramonaitė

**Vilnius
2007**

PROJEKTO SANTRAUKA

Projekto tikslas – identifikuoti esmines demokratijos funkcionavimo problemas šiuolaikinėje žinių visuomenėje ir pasiūlyti efektyvius būdus joms spręsti, panaudojant naujasias informacines technologijas.

Numatomi darbai:

1. Elektroninio balsavimo studijos parengimas
2. Elektroninio pagalbos rinkėjams įrankio sukūrimas ir poveikio analizė
3. Kompiuterizuotos Seimo narių veiklos analizės įrankio sukūrimas
4. Ideologijų vaidmens demokratijos funkcionavimui ir partijų ideologinio silpnumo priežasčių analizė
5. Viešųjų diskusijų kokybės ir jos veiksnių analizė
6. Populiariosios politinės satyros ir ironiškosios vaizduotės analizė

Laukiami rezultatai

Mokslinė ir technologinė produkcija:

1. Elektroninio balsavimo galimybių studija
2. Smartvote pagalbos rinkėjams įrankis
3. Kompiuterizuotos Seimo narių veiklos analizės įrankis ir interneto portalas
4. Metodinė medžiaga „Piliečių įgalinimas per virtualius diskusijų forumus“ valdžios institucijoms, NVO, internetinių diskusijų forumų kūrėjams

Rezultatų pateikimo ir viešinimo formos

1. Seminaras „Estijos elektroninio balsavimo patirtis ir jo taikymo galimybės Lietuvoje“
2. El. balsavimo galimybių studijos viešas pristatymas ir apskrito stalo diskusija
3. Smartvote.lt svetainės pristatymas politikams ir žiniasklaidos atstovams
4. Tarptautinė konferencija „Demokratijos veikimas žinių visuomenėje“
5. Kolektyvinė monografija lietuvių ir anglų kalbomis „Kad demokratija veiktų žinių visuomenėje“ („Making democracy work in knowledge society“).
6. Publikacijos periodiniuose Lietuvos ir tarptautiniuose mokslo leidiniuose
7. Pranešimas VU TSPMI metinėje konferencijoje „Lietuva po Seimo rinkimų 2008“
8. Pranešimai ECPR Joint Sessions Lisabonoje 2009 balandžio mėn., ECPR metinėje konferencijoje 2009 m. rugsėjo mėn. Potsdame, IPSA konferencijoje Santjage 2009 m. liepos mėn.

SUMMARY

The aim of the project is to identify the essential problems of the functioning of democracy in a knowledge society and to propose effective solutions using new information technologies.

Project activities:

1. Preparation of the feasibility study of electronic voting.
2. Creation of computer-aided voting assistance tools and analysis of its effect.
3. Creation of a tool for analyzing the performance of Members of Parliament.
4. Analysis of the role of ideology for the functioning of democracy and ideological weakness of Lithuanian parties.
5. Analysis of the quality of public discussions and factors determining the quality.
6. The analysis of popular political satire and ironic imagination.

Expected results

Scholar and technological production:

1. E-voting feasibility study;
2. Online smartvote voting assistance tool;
3. Instrument for analyzing the performance of Members of Parliament;
4. Methodical material “Citizens empowering through virtual discussion forums” for government institutions, NGO’s, creators of internet discussion forums.

Forms of the presentation of the results

1. Seminar on “*Estonian experience of e-voting and feasibility of its introduction in Lithuania*”
2. Presentation of the results of the e-voting feasibility study (round table discussion)
3. Presentation of the website smartvote.lt for political leaders and the media
4. International conference at the end of the project on „Functioning of democracy in knowledge society”
5. Collective study “Making democracy work in knowledge society” (in Lithuanian and English)
6. Publications in academic Lithuanian and international journals
7. Paper in the annual conference at the Institute of International Relations and Political Science, Vilnius University on Parliament elections 2008.
8. Papers in ECPR Joint sessions in Lisbon (April, 2009), annual ECPR conference in Potsdam (September, 2009), and IPSA conference in Santiago (July, 2009).

PROJEKTO PASKIRTIS

Pastaraisiais metais tiek Lietuvoje, tiek Vakaruose daug kalbama apie gilėjančias demokratijos problemas – mažėjantį rinkėjų aktyvumą, didėjantį nepasitikėjimą politinėmis institucijomis, politikos virtimą šou ir pan. Šios problemos kelia klausimą apie tradicinių demokratinių mechanizmų efektyvumą ir prasmingumą šiuolaikinėje visuomenėje ir skatina ieškoti naujų piliečių ir valdžios komunikacijos formų, kūrybiškai panaudojant žinių visuomenės teikiamas galimybes.

Projekto tikslas – identifikuoti esmines demokratijos funkcionavimo problemas šiuolaikinėje žinių visuomenėje ir pasiūlyti efektyvius būdus joms spręsti, panaudojant naujas informacines technologijas.

Projekto uždaviniai:

1. Identifikuoti esmines dabartinio demokratijos mechanizmo funkcionavimo žinių visuomenės sąlygomis problemas; įvertinti jų mastą ir nustatyti gilumines jų priežastis.
2. Ištirti elektroninio balsavimo teikiamas galimybes rinkėjų aktyvumui skatinti, įvertinti el. balsavimo įvedimo perspektyvas Lietuvoje.
3. Pasiūlyti kompiuterizuotą pagalbos rinkėjams priemonių kompleksą – rinkėjų preferencijų nustatymo ir Seimo narių veiklos analizės įrankius - ir ištirti jų teikiamas galimybes prasmingam rinkėjų pasirinkimui skatinti ir rinkėjų aktyvumui šiuolaikinėje žinių visuomenėje didinti.
4. Įvertinti ideologijų svarbą demokratijos funkcionavimui žinių visuomenėje ir nustatyti Lietuvos partijų ideologinio silpnumo priežastis.
5. Įvertinti svarstymų (deliberatyvinės) demokratijos praktinio įgyvendinimo galimybes ir prielaidas.
6. Atlikti viešųjų svarstymų (internetinių forumų, komentarų, valstybės institucijų internetinių konsultacijų su piliečiais, betarpiškų diskusijų,) diskurso analizę ir visuomenės tyrimą, siekiant nustatyti kokybiškų viešų diskusijų prielaidas ir veiksnius.
7. Įvertinti politinės satyros, parodijos ir ironijos funkcijas šiuolaikinėje visuomenėje ir teikiamas pilietinės kritinės refleksijos galimybes.
8. Ištirti ir įvertinti siūlomų elektroninės demokratijos priemonių veiksmingumą, kaštus ir potencialias grėsmes, tyrimo pagrindu sukurti kokybiškos demokratijos žinių visuomenėje modelį.

Potencialūs naudotojai ir suinteresuotos organizacijos

Projektas visų pirma orientuotas į praktinį problemų sprendimą ir šių sprendimų taikymą Lietuvos demokratijos funkcionavimo mechanizmui tobulinti, todėl potencialių naudotojų spektras labai platus:

- Lietuvos piliečiai,

- valdžios institucijos,
- politinės partijos,
- nevyriausybines organizacijos,
- Lietuvos bei pasaulio akademinės institucijos.

PROBLEMOS AKTUALUMAS

Nors gyvename postmodernioje žinių visuomenės epochoje, tačiau valdymo mechanizmai ir juos įprasminančios politinės teorijos vis dar veikia moderniosios industrinės visuomenės paradigmos rėmuose. Dabartinės atstovaujamosios arba partinės demokratijos mechanizmai iš esmės susiformavo 19 a. Kitaip tariant, tai yra industrinės visuomenės „produktas“. Visuotinės rinkimų teisės suteikimas, darbininkų judėjimai, iš jų susiformavusios masinės partijos bei stiprios profsajungos tapo pagrindu iki šiol funkcionuojančiam demokratiniam mechanizmui. Esminis jo komponentas buvo ideologinių partijų, pasižyminčių masine naryste, atstovaujančių tam tikro socialinio sluoksnio interesus konkurencinė kova. Ši kova rėmėsi ne rinkėjų pritraukimo ar perviliojimo, bet savo „natūralaus“ elektorato mobilizavimo strategijomis¹, kurios, savo ruožtu, lėmė stiprią rinkėjų partinę identifikaciją ir aukštą rinkėjų aktyvumą. Partijos veikė kaip pagrindinis komunikacinis kanalas tarp valstybės ir piliečių, kitaip tariant, tai buvo tiltas, jungiantis valstybę ir visuomenę bei užtikrinantis politinio režimo legitimumą.

Industrinę visuomenę keičiant postindustrinei arba žinių visuomenei, akivaizdžiai matyti, kaip šie mechanizmai patiria sutrikimus: pastaruoju metu Vakaruose ypač daug diskutuojama apie partijų krizę, ideologijų nykimą, partinės identifikacijos mažėjimą, populistinių arba vadinamųjų antipartijų iškilimą, viešosios erdvės nykimą, politikos „mediazaciją“, estetizaciją, virtimą „šou“ ir pan. Bene labiausiai nerimą kelianti politikos transformacijos ir demokratijos mechanizmų erozijos pasekmė – daugumoje Vakarų šalių pastebimas konvencinių politinio dalyvavimo, visų pirma, dalyvavimo rinkimuose, aktyvumo mažėjimas bei politinio pasitikėjimo nykimas. Šie pokyčiai tiesiogiai susiję su visuomenės transformacija iš vadinamosios industrinės į postindustrinę arba informacinę visuomenę²: socialinės struktūros kaita, augančiu refleksyvumu (Giddens), individualizacija, emancipacija, saviraiškos vertybių plitimu (Inglehart), informacijos srautų didėjimu ir pan. Kita vertus, šie pokyčiai atveria ir naujas galimybes, visų pirma, panaudojant naujasias informacines ryšių technologijas: vis dažniau imama kalbėti apie dalyvaujamosios demokratijos galimybes, e-demokratiją, e-dalyvavimą, deliberatyvinę demokratiją ir pan.

Kyla klausimas, ar ir kaip galima didinti demokratijos kokybę, panaudojant naujasias informacines technologijas. Ar jos gali padėti išspręsti vis akivaizdžiau matomas demokratijos mechanizmo veikimo problemas, ar reikia iš esmės permąstyti demokratijos funkcionavimo postmodernioje visuomenėje prielaidas? Ar naujosios technologijos (pvz., elektroninis balsavimas) gali suaktyvinti ir iš naujo „išjudinti“ tradicinius mechanizmus (pvz., balsavimą rinkimuose kaip esminį demokratijos elementą), ar reikalinga ieškoti naujų priemonių, naujų gyvybingų politinio įtraukimo formų, kurios garantuotų efektyvų demokratijos principų įgyvendinimą šiuolaikinėje visuomenėje?

Šie klausimai ypač aktualūs Lietuvos visuomenei. Lietuvoje pastebimi panašūs, tačiau dar stipresni, demokratinio politinio proceso sutrikimai kaip Vakaruose: vis mažėjantis rinkėjų aktyvumas, menka partinė narystė, piliečių nepasitikėjimas valdžia ir nepasitenkinimas demokratijos veikimu, plintantis politinis susvetimėjimas. Nors šios problemos paprastai siejamos

¹ Katz, R.S. and Mair P. (1995) Changing Models of Party Organisation and Party Democracy. *Party Politics*, 1(1): 7.

² Apie postindustrinės ir informacinės visuomenės sampratą žr. Bell, D. The coming of post-industrial society: a venture of social forecasting, New York: Basic books, 1973.

su pokomunistinės šalies specifika, analogiškos tendencijos Vakaruose leidžia manyti, jog šių problemų šaknys yra panašios – tai tradicinių demokratijos mechanizmų nefunkcionalumas naujomis – postmodernios žinių visuomenės sąlygomis. Paradoksalu, tačiau pas mus šios tendencijos ir jų padariniai jaučiami dar ryškiau nei Vakaruose. Kaip vaizdžiai formuluoja A.Sverdiolas: „Vykome savuoju greičiu ir kai kuriais atvejais nuėjome toliau, nei bet kas kitas. (...) Akies krašteliu regime, kai kitu, lygiagrečiu keliu mus lėtai ir nedrąsiai atsiveja Vakarai“³.

Minėtos problemos - mažėjantis konvencinis dalyvavimas, plintantis nepasitikėjimas valdžios institucijomis, politikos turinio vulgarizavimas - yra gana nemažai tyrinėtos tiek pasaulyje, tiek Lietuvoje. Konvencinio dalyvavimo nuosmukis analizuotas Ramonaitės⁴ ir Riekašiaus⁵, politinio susvetimėjimo problematika tirta A.Ramonaitės, V.Gaidžio, A.Valionio darbuose⁶, politikos virtimą komunikaciniu žaidimu aptarinėja L.Bielinis, A.Jokubaitis ir kt.⁷ Tačiau šiose studijose nesiūlo praktiškai jokių problemų sprendimo būdų arba tie siūlymai neperžengia tradicinės politikos paradigmos rėmų⁸. E-demokratijos ir e-dalyvavimo tematika Lietuvoje išvis beveik neplėtojama, neskaitant keleto elektroninės valdžios studijų⁹.

Vakaruose taip pat gausu studijų, tyrinijančių politinio pasitikėjimo ir paramos politinei sistemai nuosmukio mastus ir priežastis¹⁰, politinio dalyvavimo ir partijų transformacijas¹¹. Tačiau dauguma šių autorių nagrinėja atskirus aspektus izoliuotai, nežvelgdami į šias problemas platesniame socialinių procesų kontekste, be to jie praktiškai nenagrinėja praktinių alternatyvių demokratijos veikimo mechanizmų galimybių. Gausėjantis e-demokratijos tyrinėtojų ratas, savo ruožtu, kol kas daugiau koncentruojasi į problemų formulavimą, nei į atsakymus į klausimą, kokiomis sąlygomis šie mechanizmai veiktų, ar ir kaip jie gali spręsti problemas, su kuriomis susiduria šiuolaikinės demokratijos. Panašu, jog tyrėjai kol kas nespėja reaguoti į realius visuomenėje vykstančius procesus, vertinti jų galimybes ir poveikį bei pateikti pagrįstas rekomendacijas. Nors apie e-demokratijos galimybes jau nemažai kalbama politiniuose forumuose, išsamių mokslinių studijų tėra labai nedaug¹², ši tema dar neseniai buvo ignoruojama svarbiausiose

³ Sverdiolas A. *Lėkštutėlė lėkštelė. Keli dabartinės Lietuvos viešosios erdvės ypatumai*. Vilnius: Versus aureus, 2006, p. 42.

⁴ Ramonaitė A. Kodėl rinkėjai ne(be)balsuoja? In Žiliukaitė R., Ramonaitė A. et al. *Neatrasta galia: Lietuvos pilietinės visuomenės žemėlapis*. Vilnius: Versus aureus, 2006, p.92-112.

⁵ Riekašius, R. Konvencinio dalyvavimo krizė. *Politologija*. 2003, 3 (31): 38-58.

⁶ Gaidys, V. (2004) Viešoji nuomonė ir politika. Kn. A.Krupavičius ir A.Lukošaitis (sud.) *Lietuvos politinė sistema*. Kaunas: Poligrafija ir informatika, 105-142.; Ramonaitė A. Piliečių ir valstybės santykis pokomunistinėje demokratijoje: politinio susvetimėjimo Lietuvoje analizė. Daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2005; Ramonaitė, A. *Posovietinės Lietuvos politinė anatomija*. Vilnius: Versus aureus, 2007, 183 p.; Valionis, A. Socialinės ir politinės vertybės. Kn. *Europa ir mes*. Vilnius: Gervėlė, 2001, 83-115.

⁷ Bielinis, L. Šou principų dėsningumai Lietuvos politiniame gyvenime. *Politologija*. 2002/1 (25): 22-40.; Bielinis L. (ed.) *Politika kaip komunikacinis žaidimas*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2004.

⁸ Plg. Žiliukaitė R., Ramonaitė A. et al. *Neatrasta galia: Lietuvos pilietinės visuomenės žemėlapis*. Vilnius: Versus aureus, 2006.

⁹ Barcevičius, E. Plus ca change: “Ar e-valdžia pagerins viešąjį valdymą Lietuvoje?”, *Politologija*, 2006; Limba, T. Elektroninės valdžios įgyveninimo ypatumai Lietuvoje: visuomenės ir valdžios ryšys. *Informacinės technologijos 2006*, 95-99; Limba T. Elektroninės valdžios priemonių įtaka viešosios vertės priemonių didinimui. *Viešoji politika ir administravimas*. 2004, 10: 65-69; Limba T. ir Petrauskas R. Visuomenės ir valdžios bendravimo internetu kokybės aspektai Lietuvoje. *Viešoji politika ir administravimas*, 7, pp. 89-93.

¹⁰ Dalton R. (2004) *Democratic Challenges, Democratic Choices. The Erosion of Political Support in Advanced Industrial Democracies*. Oxford: Oxford University Press; Pharr S. and Putnam R. (eds.) (2000). *Disaffected Democracies: What's Troubling the Trilateral Countries?* Princeton, New Jersey: Princeton University Press; Norris P. (ed.) *Critical Citizens. Global Support for Democratic Governance*. Oxford: Oxford University Press, 1999

¹¹ Norris, P. (2002). *Democratic Phoenix: Reinventing Political Activism*. New York: Cambridge University Press, Putnam, R. (2000) *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York, London, Toronto, Sydney, Singapore: Simon and Schuster, Dalton R. and Wattenberg M. (eds.) *Parties Without Partisans: Political Change in Advanced Industrial Democracies*. Oxford: Oxford University Press, 2000.

¹² Tarp jų paminėtina B.N.Hague and B.N.Loader (eds.) „Digital Democracy“, Routledge, 1999; A.Wilhelm „Democracy in the Digital Age“, Routledge, 2000.

politikos mokslų organizacijose (pvz., Tarptautinėje politologų asociacijoje tiek šiemet įsteigtas e-Demokratijos tyrimų komitetas).

Šis projektas naujoviškas ir perspektyvus tuo, jog juo siekiama ne tik identifikuoti demokratijos problemų Lietuvoje priežastis, tačiau ir ištirti naujų demokratijos funkcionavimo mechanizmų praktinio panaudojimo galimybes, įvertinti jų prasmingumą ir galimus pavojus. Ši studija suteiks svarų pagrindą Lietuvos demokratijos kokybės gerinimui, leis laiku ir pagrįstai reaguoti į šiuolaikinius iššūkius ir naujas iniciatyvas, tokias kaip el. balsavimo įvedimas ir pan. Be to, ji leis Lietuvos mokslininkams įžengti į dar tik pradedančią plėtotis mokslinių tyrimų sritį su tarpdisciplininiu teoriniu pasirengimu ir solidžiais empirinių tyrimų rezultatais ir tapti vienais iš pirmaujančių šios perspektyvios tyrimų srities specialistų.

PROJEKTO DARBŲ TURINYS IR ATLIKIMO KALENDORINIS PLANAS

1. RINKIMŲ KAIP KERTINĖS ATSTOVAUJAMOSIOS DEMOKRATIJOS INSTITUCIJOS VEIKSMINGUMO ANALIZĖ

Rinkimai yra viena svarbiausių moderniosios atstovaujamosios demokratijos institucijų – jie sudaro galimybę piliečiams netiesiogiai per savo išrinktus atstovus dalyvauti valstybės valdyje. Tačiau mūsų dienų visuomenėms būdingos tendencijos – mažėjantis rinkiminis aktyvumas, dažnai aiškinamas tuo, kad dėl partinės konkurencijos transformacijos prasmingas pasirinkimas tampa nebeįmanomas – verčia abejoti pačios rinkimų institucijos prasmingumu. Projekto metu bus siekiama atsakyti į klausimą, ar, ir kaip, šiuolaikinių technologijų taikymas leistų atgaivinti rinkimų instituciją (padidinti rinkiminį aktyvumą, sukurti sąlygas ir įrankius, kurie įgalintų rinkėjų veiksmingai orientuotis kandidatų į atstovus rinkoje), ar šiuolaikinėje visuomenėje iš viso dar egzistuoja sąlygos (tokios kaip ideologinis mąstymas) galinčios garantuoti rinkimų prasmingumą.

1.1. Elektroninio balsavimo studija

Vienas iš šiuo metu populiariausių siūlymų, kaip spręsti mažėjančio dalyvavimo rinkimuose problemą – elektroninio balsavimo idėja. Šios idėjos populiarios Lietuvoje jau yra surinkę daugiau nei 13 000 gyventojų parašų po elektronine peticija, reikalaujančia įtvirtinti balsavimą internetu kaip papildomą balsavimo rinkimuose būdą. (žr. <http://www.culture.lt/e-balsavimas/>). LR Seime 2006 m. lapkričio mėn. patvirtinta balsavimo internetu rinkimuose ir referendumuose koncepcija. Šios idėjos propagavimą prie ateinančius Seimo rinkimus neabejotinai paskatins ir Estijos, kuri pirmoji pasaulyje pritaikė šį būdą parlamento rinkimuose, pavyzdys. Nepaisant šios idėjos patrauklumo, yra daug argumentų prieš internetinį balsavimą kaip griaunantį esminius demokratijos mechanizmo pamatus (pvz., viešo rinkimo proceso stebėjimo galimybės atėmimas ir pan.), taip pat yra nemažai diskutuotinių techninių ir saugumo aspektų, kuriems įvertinti reikalinga specialistų ekspertizė. Trumpą argumentų apžvalgą yra parengęs Demokratinės politikos institutas, tačiau išsamios analizės šiuo klausimu nėra atlikta. Šio projekto metu bus atlikta išsami analitinė internetinio balsavimo studija, bendradarbiaujant su Estijos mokslininkais.

1.1.1 Estijos patirties analizė

Estijoje įvykęs internetinis balsavimas suteikia galimybę ne tik teoriškai analizuoti galimas tokios rinkimų procedūros reformos pasekmes, bet ir įvertinti realią patirtį. Projekto metu bus surengtas seminaras, kurio metu Estijos mokslininkai pristatys Estijos elektroninio balsavimo koncepciją, aptars techninius tokio balsavimo aspektus bei pasekmes politinei sistemai (poveikį rinkimų aktyvumui, visuomenės nuomonę ir pan.).

1.1.2 Elektroninio balsavimo galimybių studijos parengimas

Studijoje bus įvertintos elektroninio balsavimo įvedimo Lietuvoje galimybės, potenciali nauda, galimi pavojai bei kaštai. Studija bus atlikta remiantis išanalizuota Estijos patirtimi, taip pat įvertinus specifinius Lietuvos poreikius (pvz., emigracijos ir su tuo susijusią rinkiminio aktyvumo mažėjimo problemą) bei gyventojų pasirengimą tokiai reformai, taip pat atsižvelgiant į normatyvinės demokratijos teorijos argumentus.

1.2. Elektroninių pagalbos rinkėjams įrankių sukūrimas ir poveikio analizė

Politologijai ir politikos apžvalgininkai pastebi, jog rinkiminės kampanijos Lietuvoje vis labiau virsta propagandinėmis viešųjų ryšių akcijomis be aiškios idėjų, vertybių ir programinių nuostatų kovos. Viena vertus, tai lemia silpna partijų ideologinė tapatybė, menkas partijų narių politinis išprusimas, savo partijos programinių nuostatų ir vertybių neišmanymas. Kita vertus, nemažą įtaką turi ir tradicinės žiniasklaidos, ypač televizijos, komerciniai interesai, primetantys politikai šou verslo logiką. Šių procesų pasekmė - nuolat mažėjantis rinkėjų (ypač jaunimo) aktyvumas ir augantis politinis susvetimėjimas.

Pasaulyje šias neigiamas politinių procesų tendencijas bandoma stabdyti pasitelkiant naujas informacines technologijas, konkrečiai internetą, kuris leidžia palaikyti tiesioginę politikų komunikaciją su rinkėjais, plėtoti tiek politikų, tiek rinkėjų politinį švietimą. Elektroninės komunikacijos priemonės ypač palankios jaunimo – bene pasyviausios visuomenės grupės - įtraukimui į politiką.

Projekto metu, pasitelkiant informacines technologijas ir profesionalų mokslines žinias, bus sukurta internetinė laisvai prieinama programa, leidžianti rinkėjams identifikuoti savo politines nuostatas ir pažiūras svarbiausiais šalies politiniais klausimais ir nustatyti jų atitikimą partijų ir kandidatų nuostatomis. Tinklapiui sukurti bus panaudota viena iš labiausiai išstobulintų Vakaruose veikiančių rinkėjų-partijų nuostatų atitikimą matuojančių programų – smartvote įrankis, sukurtas Šveicarijos mokslininkų. Programa bus adaptuota Lietuvai, sukuriant lietuviškas politines realijas ir Lietuvoje dominuojančias konfliktines takoskyras atitinkančią klausimyną. Taip pat bus atlikta šio įrankio poveikio politiniam procesui analizė.

1.2.1 Interneto svetainės smartvote.lt sukūrimas ir pritaikymas 2008 m. Seimo rinkimams, 2009 m. Prezidento ir 2009 m. Europos parlamento rinkimams.

Smartvote.lt portalas susidės iš 3 pagrindinių elementų: 1) kandidatų – rinkėjų pozicijų atitikimo matavimo sistemos; 2) išsamios duomenų bazės, suteikiančios informaciją apie rinkimuose dalyvaujančius kandidatus; 3) partijų pozicijų vizualinės analizės. Smartvote pirmą kartą pritaikytas Šveicarijoje 2003 m. Svetainės adresas yra www.smartvote.ch, o jos anglišką demo versiją galima rasti adresu <http://smartvote-demo.politools.ch>.

Smartvote analitinis įrankis suteikia pagalbą rinkėjui, pateikdamas susistemintą informaciją apie kandidatų ir partijų pozicijas ir rekomendacijas, kurios partijos/kandidatai labiausiai atitinka rinkėjo preferencijas. Automatizuota pozicijų atitikimo analizė atliekama trimis žingsniais: 1) rinkimuose dalyvaujantys kandidatai / partijos atsako į klausimyną, matuojantį pozicijas svarbiausiais politiniais klausimais. 2) rinkėjai užpildo tą patį klausimyną smartvote.lt tinklalapyje; 3) „Smartvote“ kompiuterinė programa sugeneruoja sąrašą kandidatų/partijų, kurie labiausiai atitinka rinkėjo nuostatas ir politinę orientaciją.

Pritaikant šį įrankį Lietuvai visų pirma bus identifikuojamos svarbiausios politinės takoskyros bei konkrečių rinkimų metu išryškėjantys probleminiai klausimai. Jų pagrindu bus konstruojamas klausimynas politikams ir rinkėjams, pritaikytas konkrečioms rinkimams: 2008 m. Seimo rinkimams, 2009 m. Prezidento rinkimams bei 2009 m. Europos parlamento rinkimams.

1.2.2 Elektroninių pagalbos rinkėjams įrankių poveikio analizė

Projekto metu bus atliekama sukurto el. pagalbos rinkėjams įrankio „smartvote“ poveikio analizė. Bus atliekama įrankio vartotojų internetinė apklausa, kuri padės nustatyti, kokios socialinės grupės labiausiai linkusios naudotis šiuo įrankiu, ar jo naudojimas didina rinkiminį aktyvumą ir domėjimąsi politika, ar ir kaip jo naudojimas keičia individo partines preferencijas ir pan.

1.3. Seimo narių veiklos analizės įrankių sukūrimas

Viena iš svarbiausių politikos funkcionavimo žinių visuomenės sąlygomis problemų – komercinių interesų motyvuojamos žiniasklaidos dominavimas ir viešosios srities uzurpavimas. Teigiama, jog žiniasklaidos polinkis į neigiamo turinio naujienas yra viena iš augančio politinio cinizmo visame pasaulyje priežasčių¹³. Lietuvoje ši problema ypač aktuali dėl žemos žiniasklaidos kokybės ir menko gyventojų žiniasklaidinio raštingumo. Politinio proceso logika yra iškreipiama, nes rinkėjas negali gauti objektyvios informacijos apie savo renkama atstovą: žiniasklaida pateikia tik neigiamas naujienas, gandus bei apkalbas, tačiau trūksta objektyvios politikų veiklos analizės, kuri sudarytų sąlygas rinkėjui pasirinkti politiką pagal jo veiklos rezultatus.

Interneto plėtra suteikia galimybes piliečiams prieiti prie tiesioginių informacijos šaltinių aplenkiant komercines žiniasklaidos priemones (pvz., valstybės institucijų, politinių partijų tinklalapiai, politikų „blogai“ ir pan.). Tačiau žinių visuomenei būdingas informacijos perteklius neleidžia efektyviai išnaudoti šių privalumų. Informacijos ieškojimas iš pirminių išsklaidytų šaltinių reikalauja pernelyg daug laiko ir pastangų, todėl informacijos gausoje paprastai vėl gi pasirenkami komercinės žiniasklaidos (internetinės arba tradicinės) kanalai. Be to, pirminiai šaltiniai taip pat nebūtinai yra išsamūs, informatyvūs, objektyvūs.

Kokybišką alternatyvą komercinei žiniasklaidai galėtų suteikti mokslininkų sukurti politikų veiklos analizės instrumentai, kurie objektyviai apdorotų reikšmingą informaciją ir sistemingai ją pateiktų. Informacinės technologijos leidžia sukurti tokius analizės įrankius, kurie informaciją apdorotų automatiškai, su minimaliu žmogaus įsikišimu. Tokio įrankio pavyzdys galėtų būti svetainėje idemokratija.info naudojamos Seimo narių balsavimo, posėdžių lankomumo ir pan. kompiuterizuota analizė ir duomenų vizualizacija.

Projekto metu bus išanalizuotos kompiuterizuotos parlamento narių veiklos analizės galimybės, nagrinėjant pasaulyje egzistuojančius pavyzdžius, bei sukurti atitinkami įrankiai Lietuvos Seimo narių veiklos analizei ir jos sistemingam ir efektyviam pateikimui. Bus sukurtas interneto portalas, kuriame rinkėjai galės rasti susistemintą ir patraukliai pateiktą informaciją apie Seimo narių veiklą. Toks portalas veiks kaip papildoma pagalbos rinkėjams priemonė, suteikianti galimybes racionaliam pasirinkimui, ir kaip valdžios kontrolės įrankis.

¹³ Žr. pvz., Cappella J., and Jamieson K. (1997) *Spiral of Cynicism: The Press and the Public Good*. Oxford University Press.

1.4. Ideologijos vaidmens demokratijos funkcionavimui ir partijų ideologinio silpnumo priežasčių analizė

Viena iš esminių Lietuvos politinės sistemos problemų, dėl kurios kyla rinkimų prasmingumo klausimas – partijų ideologinis silpnumas. Kai iš politikos išnyksta vertybiniai (ideologiniai) skirtumai, nebelieka ir pačios politikos, o ją pakeičia administravimas, reikalaujantis techninio žinojimo ir nepajėgus mobilizuoti piliečių dalyvauti valstybės valdyme. Politinė partija yra pagrindinis veikėjas, kuris išreiškia arba kuria skirtingas normatyvines politikos vizijas. Tuo tarpu Lietuvoje stebime priešingą reiškinį – politinės partijos nesiūlo jokių aiškių, įkvepiančių ir mobilizuojančių ideologijų, kuris savo ruožtu tampa viena iš svarbiausių priežasčių, verčiančių abejoti pačios rinkimų institucijos prasmingumu. Kyla klausimas, kur glūdi šio reiškinio priežastys – ar tai yra Lietuvos politinių partijų nebrandumo ir patirties stokos pasekmė, ar šį reiškinį veikia reikėtų traktuoti kaip visuomenės, kuriai nebetinka (tradicinės, paveldėtos ar perimtos) ideologijos, simptomą.

Projekto metu atliekamas politinių partijų tyrimas siekiant išsiaiškinti, ar, ir kokių mastu, partijų ideologinio silpnumo priežastys glūdi pačiose partijose, jų organizacijoje, jų turimų resursų (ne)kompetencijoje, „prieinamų“ ideologijų netinkamume Lietuvos visuomenei, yra apspręstos patirties stokos, specifinės politinio žaidimo logikos sampratos, kuri nekuria paskatų kurti tokias normatyvines vizijas, kurios būtų pajėgios mobilizuoti šiuolaikinę visuomenę ir sugrąžintų „skirtingumą“ į šiuolaikinę politiką. Tyrimo tikslas – atlikti etnografinę studiją, derinant skirtingus socialinių mokslų metodus: partijų lyderių apklausą, partijų veiklos (suvažiavimų, darbo grupių susitikimų) stebėjimą, partijų lyderių diskurso analizę.

2. SVARSTYMŲ DEMOKRATIJS PRAKTIŠNO ĮGYVENDINIMO PRIELAIDOS

Demokratija kaip valdymo metodas paprastai kildinama iš graikiškojo polio viešųjų reikalų tvarkymo būdo tradicijos. Tačiau šiuolaikinė jos forma yra 19 amžiaus sprendimas, kaip demokratijos principus galima pritaikyti ir įgyvendinti industrinės visuomenės sąlygomis. Šis sprendimas jau ne pirmą dešimtmetį susilaukia kritikos. Politikos teorijoje yra keliamas klausimas, ar tradiciniai atstovaujamosios demokratijos mechanizmai yra pakankami realizuojant pačią demokratijos idėją, ar, veikia, turėtume ieškoti veiksmingų rinkiminės demokratijos alternatyvų. Vienas iš labiausiai išplėtotų šiuolaikinių naujų demokratijos modelių – svarstymų (deliberatyvinės) demokratijos teorija – kaip esminį demokratijos principą iškelia laisvas argumentuotas politines diskusijas. Kokybiška diskusija, kitaip tariant, argumentuotas viešųjų reikalų svarstymas, yra svarbi keliais aspektais: a) ji veda prie racialesnių politinių sprendimų, b) didina piliečių politinį išprusimą, c) didina socialinį kapitalą ir mobilizuoja kolektyviniam veikimui, d) ugdo gebėjimą svarstyti apie *viešuosius* reikalus, ištrūkstant iš siauro savanaudiško matymo.

2.1. Viešųjų diskusijų kokybės ir jos veiksnių analizė

Sėkmingas deliberatyvinės demokratijos įgyvendinimas reikalauja: (1) įtraukti į piliečius viešųjų reikalų svarstymus; (2) užtikrinti kokybišką svarstymą. Nors šiuolaikinės technologijos sudarė galimybes praktiškai realizuoti deliberatyvinės demokratijos mechanizmus, jų realus taikymas organizuojant viešas diskusijas ne vieną priverė nusivilti ir iškelti klausimą apie tai, kokios yra būtinos viešųjų diskusijų - virtualių ir betarpiškų - kokybės prielaidos. Projekto metu bus išanalizuotos viešųjų diskusijų formos (1) Lietuvos veikiantys virtualūs politinių diskusijų forumai ir sėkmingi užsienio šalyse veikiančių forumų pavyzdžiai; (2) internetiniai komentarai, (3) nevirtualios diskusijos, konkrečiai, priešrinkiminiai debatai su kandidatais į Seimo narius; (4) valstybės institucijų inicijuotos internetinės konsultacijos su piliečiais dėl svarbiausių valstybės

strateginių dokumentų (Valstybės ilgalaikės raidos strategija, Nacionalinė Lisabonos strategijos įgyvendinimo programa, ES paramos naudojimo strateginiai dokumentai). Analizės tikslas – išsiaiškinti, kokie veiksniai lemia konkrečių diskurso (diskusijos, komentaro) taisyklių pobūdį ir kokie mechanizmai palaiko racionalios, pagarbios diskusijos taisykles, atsverdami anonimiškumo poveikį, pasireiškiantį per neatsakingą, neapgalvotą ir nepagarbų kalbėjimą.

Viešųjų diskusijų analizei bus taikomi diskurso analizės įrankiai bei atliekama (reprezentatyvi) apklausa, siekiant išsiaiškinti: (1) kodėl žmonės (ne)įsitraukia į virtualius ar tiesioginius svarstymus; (2) kaip jie suvokia virtualaus ir tiesioginio svarstymo žanrus (jų tikslus, efektyvumą, tinkamo kalbėjimo principus). Atskiras dėmesys bus skiriamas internetinių komentarų fenomenui – siekiama išsiaiškinti internetinių portalų komentarų „auditoriją“ (kiek žmonių juos rašo, kiek skaito, kaip vertina ir pan.) ir atliekamą funkciją, komentarų rašymo ir skaitymo motyvus bei poveikį.

2.2. Pilietinės refleksijos ir kritikos šaltiniai: populiariosios politinės satyros ir ironiškosios vaizduotės analizė

Dažnai teigiama, kad šiuolaikinių medijų tarpininkaujama politinė diskusija yra iš principo pasmerkta neracionalumui, todėl nepaisant visų šiuolaikinių komunikacijos priemonių suteikiamų galimybių, tas galimybes, žvelgiant iš svarstymų demokratijos, grindžiamos racionalios diskusijos idealu, tenka vertinti itin skeptiškai. Tačiau galima pagrįstai suabejoti, ar korektiška šiandieninį Lietuvos demokratijos būvį vertinti remiantis dviem modernios industrinės visuomenės kriterijais: pirma, politika yra nemąstoma anapus vertybių srities, t.y. politikos santykiai privalo įkūnyti ideologinius skirtumus; antra, ryšys tarp piliečio ir politinės valdžios turi būti tiesioginis, betarpiškas (dalyvavimas rinkimuose, narystė masinėse politinėse partijose ir pan.). Šių nuostatų peržiūros reikalauja šiandien nepakankamai išanalizuota ir įvertinta bendros politinės komunikacijos struktūros kaita. Eilinio piliečio patyrimas ir nuostatos apie valstybės gyvenimą formuojasi daugiasluksnėje *viešojoje erdvėje*, kurioje *masinės medijos* atlieka komunikacijos varos ir politinių saitų reprodukcijos vaidmenį. Tai reiškia, kad politikos centras juda medijų generuojamos viešumos link, tarpininkaujama viešoji sfera pamažu tampa politinio gyvenimo centru. Šiomis sąlygomis būtina peržiūrėti klasikinę pilietinės erdvės sampratą¹⁴, kadangi medijų kuriama viešoji erdvė nėra diferencijuota, suskaidyta, joje nėra aiškių perskyrų tarp pilietinio sambūvio reikalų, masinės kultūros reiškinių, intervencijų į privatumo sferą¹⁵. Iki šiol tarp Lietuvos akademikų populiarė pozicija tokių skirčių nynykimą sieti tik su politikos suvulgarinimu ir demokratijos degradacija¹⁶ kelia abejonių. Nepakankamai analizuota ir įvertinta naujųjų politinės satyros ir parodijos žanrų žiniasklaidoje politinė reikšmė. Lietuvos kontekste prasminga kelti klausimą: ar ir kaip dabartinėje amorfiškoje viešumoje gali funkcionuoti alternatyvūs valdžios kontrolės ir pilietinės refleksijos skatinimo židiniai?

Projekto metu, remiantis peržiūretomis po-modernios viešosios erdvės sampratomis, taip pat politikos, populiariosios kultūros ir vartotojiškumo sąveikos teoriniais modeliais, bus siekiama įvertinti politinės satyros, parodijos ir ironijos, kaip komunikacijos strategijų, teikiamas kritinės refleksijos ir sociopolitinės emancipacijos galimybes. Nagrinėjant televizijos laidą „Dviračio šou“,

¹⁴ Habermas J., *The Structural Transformation of the Public Sphere: an Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. – Cambridge, Oxford: Polity Press, 1989; Habermas J., *Political Communication in Media Society: Does Democracy Still Enjoy an Epistemic Dimension? The Impact of Normative Theory on Empirical Research*. *Communication Theory*, 2006, nr. 16, 411-426.

¹⁵ Crossley N., Roberts J.M. (sud.), *After Habermas: New Perspectives on the Public Sphere*. – Oxford, Malden: Blackwell Publishing/ Sociological Review, 2004.

¹⁶ Baločkaitė R., *Pokmunistinis sąmoningumas Lietuvoje: senųjų paradigmu nuvertėjimas ir naujųjų raida*. *Filosofija. Sociologija*, 2003, nr. 4, 33-37; Baločkaitė R., [Postmodernioji galios epistema ir jos raiška Lietuvos viešajame diskurse](#). *Sociologija*. Mintis ir veiksmas, 2005, nr. 1, 70-81.

tikrinama prielaida, jog šis dažnai “nerimtu” laikomas diskursas kartu atlieka “rimtas” – politines – funkcijas: reprezentuoja tradicinio viešojo diskurso negalią (nuvertėjimą, diskreditaciją, netikrumą) ir pretenduoja būti savotišku šios negalios kontrolės mechanizmu.

Atliekama kiekybinė gyventojų apklausa ir kokybinis tyrimas (fokusuotos grupės) siekiant nustatyti pasirinkto žiniasklaidos žanro efektus ir interpretavimo struktūras. Numatomu tyrimu ketinama aiškintis „Dviračio šou“ recepciją visuomenėje bei politinį vaidmenį, nustatyti, kaip laidos kūrėjų siūlomą politinio gyvenimo interpretavimo stilių priima eilinis Lietuvos gyventojas, kaip įprasmina sociopolitinę parodiją ir satyrą, ar ir kaip šias prasmes sieja su asmeninėmis politinėmis nuostatomis, vertybėmis, politiniu aktyvumu bei parama politinei valdžiai. Laikantis nuostatos, kad “Dviračio šou” yra alternatyvios politinės komunikacijos išraiškos forma, visuomenės nuomonės tyrimas taip pat suteiktų galimybę patikrinti akademinuose sluoksniuose vyraujančią nuostatą, jog populiariosios kultūros, estetinio ir viešosios erdvės komercialėjimo imperatyvai visuomenę “nupolitina”, skatina tik politinės valdžios kontrolės nynykimą ir demokratijos degradaciją – piliečių ciniškumą, atsiribojimą ir abejingumą kolektyviniams bendruomenės reikalams.

DARBŲ KALENDORINIS PLANAS

Veikla	Metai, mėnuo
Elektroninio balsavimo studija	
Seminaras „Estijos elektroninio balsavimo patirtis ir jo taikymo galimybės Lietuvoje“	2007 10
El. balsavimo galimybių studijos parengimas	2007 12
El. balsavimo galimybių studijos pristatymas/apskrito stalo diskusija	2008 01
Elektroninių pagalbos rinkėjams įrankių sukūrimas ir poveikio analizė	
Stazuotė Berne (Šveicarija) konsultacijoms dėl smartvote el. pagalbos įrankio rinkėjams	2008 02
Smartvote įrankio adaptavimas Lietuvai (klausimyno 2008 m. Seimo rinkimams parengimas)	2008 02-05
Smartvote įrankio programavimas	2008 06-08
Smartvote įrankio pristatymas politikams ir žiniasklaidai	2008 09
Smartvote įrankio adaptavimas Lietuvai (klausimyno 2009 m. Prezidento rinkimams parengimas)	2009 01-03
Smartvote įrankio adaptavimas Lietuvai (klausimyno 2009 m. Europos Parlamento rinkimams parengimas)	2009 01-03
Smartvote įrankio vartotojų apklausa	2008 12
Pranešimai TSPMI metinėje konferencijoje „Lietuva po Seimo rinkimų 2008“	2008 11
Seimo narių veiklos analizės įrankių sukūrimas	
Politikų veiklos analizės įrankio koncepcijos parengimas	2007 12-2008 05
Politikų veiklos analizės įrankio programavimas	2008 06-08
Partijų tyrimas	
Partijų lyderių interviu	2007 11
Partijų lyderių diskurso analizė	2007 09-11
Partijų pasirengimo rinkimams veiklos stebėjimas (prieš Seimo rinkimus)	2008 09-10
Viešųjų diskusijų kokybės veiksnių analizė	
Internetinių viešųjų diskusijų, veikiančių Lietuvoje, analizė	2007 09-12
Sėkmingų internetinių diskusijų užsienio šalyse patirties analizė	2007 09-12
„Dviračio šou“ televizijos laidos analizė	2007 09-12
Žiniasklaidos žanrų („Dviračio šou“) recepcijos tyrimas – fokusuotos grupės	2007 11-12
Reprezentatyvi kiekybinė Lietuvos gyventojų apklausa (internetu ir televizijos informacijos vartojimo analizė)	2008 01-02
Metodinės medžiagos apie piliečių įgalinimą per virtualius diskusijų forumus parengimas	2008 04-05
Projekto rezultatų sklaida	
Tarptautinė konferencija „Demokratijos veikimas žinių visuomenėje“	2009 10
Monografijos lietuvių kalba rengimas ir leidyba	2009 02-09
Monografijos anglų kalba rengimas ir leidyba	2009 05-11
Projekto ataskaitos rengimas	2009 11

LAUKIAMI REZULTATAI

Mokslinė ir technologinė produkcijai:

1. Elektroninio balsavimo galimybių studija
2. Smartvote pagalbos rinkėjams įrankis
3. Kompiuterizuotos Seimo narių veiklos analizės įrankis ir interneto portalas
4. Metodinė medžiaga „Piliečių įgalinimas per virtualius diskusijų forumus“ valdžios institucijoms, NVO, internetinių diskusijų forumų kūrėjams

Rezultatų pateikimo ir viešinimo formos

1. Seminaras „Estijos elektroninio balsavimo patirtis ir jo taikymo galimybės Lietuvoje“
2. El. balsavimo galimybių studijos viešas pristatymas ir apskrito stalo diskusija
3. Smartvote.lt svetainės pristatymas politikams ir žiniasklaidos atstovams
4. Tarptautinė konferencija „Demokratijos veikimas žinių visuomenėje“ projekto pabaigoje
5. Kolektyvinė monografija lietuvių ir anglų kalbomis (dėl monografijos leidimo anglų k. bus tariamasi su prestižine užsienio leidykla) „Kad demokratija veiktų žinių visuomenėje“ („Making democracy work in knowledge society“).
6. Publikacijos periodiniuose Lietuvos ir tarptautiniuose mokslo leidiniuose
7. Pranešimas VU TSPMI metinėje konferencijoje „Lietuva po Seimo rinkimų 2008“
8. Pranešimai ECPR Joint Sessions Lisabonoje 2009 balandžio mėn., ECPR metinėje konferencijoje 2009 m. rugsėjo mėn. Potsdame, IPSA konferencijoje Santjago 2009 m. liepos mėn.

Poveikis visuomenei

Pritaikius smartvote pagalbos rinkėjams priemonę 2008 m. Seimo rinkimuose, 2009 m. Europos parlamento ir Prezidento rinkimuose tikimasi pasiekti tokių rezultatų:

- rinkiminio aktyvumo padidėjimo, lyginant su 2004 m., ypač jaunimo nuo 18 iki 29 m. amžiaus grupėje;
- pakilusio partijų narių politinio informuotumo ir ideologinio išprusimo lygio;
- padidėjusio domėjimosi politika, ypač jaunimo nuo 18 iki 29 m. amžiaus grupėje;
- padidėjusio žiniasklaidos dėmesio partijų ideologinėms programinėms pozicijoms.

DUOMENYS APIE PROJEKTO PARTNERIUS IR VYKDYTOJUS LIETUVOJE IR UŽSIENYJE

Politikos ir viešojo administravimo institutas
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS

Kęstučio 8-206, 44239 Kaunas. Tel.: (8~37) 30 01 15.
Faks. (8~37) 30 01 02. El. paštas pvai@adm.ktu.lt

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius
Tel. (8 5) 271 4647, Faks. (8 5) 267 6000
El.p. roffice@mruni.eu

PROJEKTO VYKDYTOJŲ SĄRAŠAS

Eil. Nr.	Pedagoginis vardas ir mokslo laipsnis	Vardas, pavardė	Darbovietė (pagrindinės ir kitos pareigos mokslo ir studijų institucijose)	Kiti konkursui teikiami ar Fondo jau remiami projektai, kuriuose asmuo dalyvauja/vadovauja (Aprašo 40 punktas)
Projekto vadovas				
1.	dr.	Ainė Ramonaitė	Vilniaus universitetas (pagrindinė darbovietė), Mykolo Romerio universitetas (antraeilės pareigos)	Konkursui teikiamas projektas „Lietuvių tautos vienybė: istorija, dabartis, ateities iššūkiai" Projekto vadovas: doc. dr. Stanislovas Juknevičius (Kultūros, filosofijos ir meno institutas)
Mokslininkų grupės nariai				
2.	dr.	Inga Vinogradnaitė	Vilniaus universitetas	-
3.	dr. doc.	Algimantas Jankauskas	Vilniaus universitetas	-
4.	dr.	Rūta Žiliukaitė	Vilniaus universitetas	Konkursui teikiamas projektas „Lietuvių tautos vienybė: istorija, dabartis, ateities iššūkiai" Projekto vadovas: doc. dr. Stanislovas Juknevičius (Kultūros, filosofijos ir meno institutas)

5.	dr.	Laima Nevinskaitė	Vilniaus universitetas	-
6.		Jūratė Kavaliauskaitė	Vilniaus universitetas (doktorantė)	-
7.	dr.	Alvidas Lukošaitis	Vilniaus universitetas (antraeilės pareigos)	-
8.		Egidijus Barcevičius	Vilniaus universitetas (doktorantas)	-
9.		Mindaugas Kluonis	Vilniaus universitetas (doktorantas)	-
10.	prof.dr.	Alvydas Jokubaitis	Vilniaus universitetas	-
11.	dr.	Vaidas Morkevičius	Kauno technologijos universitetas, Socialinių tyrimų institutas	Fondo remimas mokslo kūrinio rengimas „Žodiniai mūšiai parlamente; įrėminimo strategijos Seimo narių pasisakymuose 1990-2008 m.“
12.	prof.dr.	Algis Krupavičius	Kauno technologijos universitetas, Vytauto Didžiojo universitetas	Fondo konkursui teikiamas projektas „Rizikos suvokimas, viešoji komunikacija ir inovatyvus valdymas žinių visuomenėje“
13.	dr.	Giedrius Žvaliauskas	Kauno technologijos universitetas	-
14.	dr.	Eglė Vaidelytė	Kauno technologijos universitetas	-
15.	dr.	Eglė Butkevičienė	Kauno technologijos universitetas	Fondo konkursui teikiamas projektas „Rizikos suvokimas, viešoji komunikacija ir inovatyvus valdymas žinių visuomenėje“
16.	dr.	Rasa Baločkaitė	Kauno technologijos universitetas	Fondo konkursui teikiamas projektas „Rizikos suvokimas, viešoji komunikacija ir inovatyvus valdymas žinių visuomenėje“
17.		Dangis Gudelis	Mykolo Romerio universitetas	-
18.	dr.	Saulius Norvaišas	Matematikos ir informatikos institutas (pagrindinė)	-

			darbovietē) Mykolo Romerio universitetas	
19.		Priit Vinkel	Tallinn University of Technology	-